

čota najbrže le velesilam imela zahvaliti, če ostaneta na prestolu.

Italija v Afriki. Ko so v zbornici razpravljali o italijanski pokrajini v Afriki, je vojni minister predlagal, naj se odzove domov vsa vojaška posadka, kolikor jo je v Eritreji, ter naj se uvede ondi zopet civilna uprava s civilnim guvernerjem na čelu. Poudarjal, da Italija itak mora vsako leto velikanske svote šteti za vojsko, kar državne finance težko prenašajo. Temu predlogu se je uprl ministerski predsednik Rudini, češ, da tega ni mogoče storiti. Navadno je drugod, da vojni minister stavi take pretirane zahteve in da ga morajo drugi ministri pobijati, no v Italiji je ravno narobe. Vojni minister, ki je sprevidel, kaj bi bilo najpametneje, našel je nasprotje pri drugi vladi. Italiji torej ne bode še dano biti prosti nepotrebnih bremen v Afriki.

Obrtnija.

Električna razsvetljava in nje nasprotniki.

II

Plinarno je l. 1860. zgradil. I. Riedinger iz Augsburga, ko je bil z mestom sklenil 35 let veljavno in zanj zelo ugodno pogodbo. S časom je plinarna prišla v last posebne akcijske družbe, vendar je večina delnic ostala v rokah Riedingerja, primerno število pa ima tudi nekoliko Ljubljancev (Nemcev).

V seji dne 16. julija leta 1889 je občinski svet sklenil plinovi družbi pogodbo odpovedati, in leta 1894. je sklenil, zgraditi si svojo elektrarno. Da so ti sklepi občinskega sveta plinovi družbi bili neprijetni, je bilo lahko umevno, če se pomisli, da so delničarji prejemale iz plinarniških dohodkov prav lep dobiček. Zadnji čas je plinarna pričela zase in proti mestni elektrarni jako intenzivno agitacijo, hoteč s tem ne samo obdržati svoje dosedanje konsumente, ampak pridobiti si tudi tem več novih. Na oglih nabiti plakati, posebne okrožnice in cele knjižice, ki se ljudem dele po mestu poveljujejo plinovo luč nad vsako drugo luč.

Pečati se moramo z okrožnico, tiskano v slovenskem in nemškem jeziku, ter naslovljeno „Elektrika ali Auerjeva luč“. Tu se poskuša dokazati, da je električna razsvetljava dosti dražja kakor Auerjeva luč, za katero v vsakem oziru sploh zelo daleč zaostaja, da je električna razsvetljava še dandanes predmet luksusa. Ker so nekatere trditve v tej okrožnici na videz zelo prepričevalne radi tega, ker so podprte s številkami, in bi utegnile marsikomu vzbujati dvom, za katero razsvetljava, električno ali Auerjevo, bi se odločil, treba, da si jih natančneje ogledamo.

V okrožnici se v prvi vrsti primerja cena Auerjeve luči s ceno za luč od električnih žarnic. Ta primera izpade, kakor je lahko umevno, na škodo električne žarnice, ker se tukaj primerja le absolutna svetlivost jedne luči z drugo, a ne gleda, na to, kako svetlost na razsvetljenih predmetih dobimo po jedni ali drugi.

Vsakemu je pač znano, da kak prostor ni povsodi enakomerno svetel, ako vanj postavimo le samo jedno

luč, če tudi dokaj intenzivno luč, da je marveč treba več, primerno razpostavljenih, če tudi slabjših lučij, da dobi vsak kotiček dovolj svetlobe. Jakost svetlobe pojema v kvadratnem razmerju daljave, to se pravi, ako je isto telo od luči dva ali trikrat bolj oddaljeno, potem dobiva od nje štirikrat, oziroma devetkrat manj svetlobe in je tedaj tolikrat manj svetlo. Ako razsvetlimo kak nekoliko večji prostor samo z jedno lučjo, potem je pač v bližini luči svetlo, najbolj oddaljenih mestih pa ostaje večja ali manjša tema.

Vsaka luč, pri kateri izhaja svetloba iz gorečega plamena, siplje največ svetlobe v horizontalni meri in navzgor, najmanj pa navzdol. Take luči ne moremo nikdar tako obrniti, da bi dajala največjo svetlobo navzdol, proti tlam, kjer jo navadno potrebujemo. Z reflektorji sicer odbijamo navzgor težeče svetlobne trake navzdol, sploh v vsako mer, kamor hočemo; pri tem pa se svetloba izdatno oslabuje, in dejanski efekt luči zaostaje daleč za teoretičnim.

Električna žarnica pa ima to izvrstno lastnost, da jo lahko obrnemo in začujemo, kakor se nam zljubi; lahko jo imamo prav blizu nad seboj ali poleg sebe, ona ne razvija ne smrada ne kakšne izdatne toplote, ona se da vsaki potrebi prav z lahka prilagati. Prav zaradi tega moremo z jedno samo žarnico čestokrat doseči na določenem prostoru isti ali pa še celo boljši efekt, kakor z jedno Auerjevo lučjo, čeravno ima žarnica dosti manjšo teoretično ali absolutno svetlivost od Auerjevega plamena.

Navadna Auerjeva luč ima svetlivost 50 normalnih sveč, a ta svetlivost ni stanovitna, in prav hitro pojema. Izkušnje so dokazale, da se Auerjevi luči svetlivost polagoma izmanjša za 29 %, ako je plinov pritisk jednako mermen in ni previsok. Ako pa se le ta pritisk pogostem menjava ali pa je razmerno visok, ali pa, ako se luč dostikrat ugaša in zopet prižiga, znaša zmanjšanje svetlivosti do 65 %. Svetlivost te luči pa je tudi zelo odvisna od kakovosti plina. Dober plin razvija pri zgoretu več toplote in vsled tega tudi večjo svetlobo, slab plin pa oboje v manjši meri. Tudi žarnici pojema s časoma nje svetlivost, pa le za kakih 22 %, če je svetila približno 800 ur.

Jeden plamen Auerjeve luči potroši v normalnih razmerah 105 litrov plina, kakor navaja tudi okrožnica; to pa le takrat, ako je pritisk plina normalen, ako je namreč ekvivalenten pritisku 25 do 28 milimetrov visokega vodenega stebrička. Pri plinarnah pa se pritisk plina zelo menjava, po dnevu je sploh manjši na večer pa, posebno v Ljubljani, precej velik. Čim večji je pritisk, tem več plina potroši plamen, tem večja pa postane tudi cena za plamen.

Res je, da je luč močnejša, ako potroši več plina, a pri tem pa se izdatno izmanjša trpežnost Auerjeve mreže (žakeljčka). Troški za to mrežo pa igrajo pri določevanju cene za Auerjevo luč zelo važno ulogo.

V navedeni okrožnici so troški vzdrževanja za žarna telesa (mreže in cilindre) izračunjeni na 0.18 kr. za

Kmetijske hranilnice in posojilnice po Raiffeisenovem sistemu.

(Konec.)

Iz teh naznanil je razvidno, da so deželni zastopi vseh v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel ustanovitev in vzdržavanje Raiffeisenovih blagajnic materialno pospeševali, ker so prišli do prepričanja, da člani za-se ne zahtevajo nikakega dobička, temveč nameravajo le navadno obrestovanje svojih opravičnih deležev.

S temi blagajnicami povzdiguje se osebni kredit ter se kmetovalcu v nujnih slučajih daje ceneno posojilo, in to gotovo pospešuje ljudsko blagostanje.

Na Kranjskem so se do sedaj sledeča društva obrnila na deželni zastop za podporo, in sicer.

1.) Posojilno društvo na Slapu, kateremu pa se ni mogla dovoliti podpora, ker v to svrhu ni bil dovoljen nikak kredit.

2.) Posojilno društvo v Dobropoljah, kateremu je bilo v smislu visokega deželno-zborskega sklepa z dne 13. februarja 1895 dovoljeno iz deželnega zaklada posojilo v znesku 150 gld., ki se bo moralo povrniti iz rezervnega zaklada.

3.) Hranilno in posojilno društvo v Cerknici, kateremu deželni odbor zaradi pomanjkanja dotičnega kredita ni mogel dovoliti ne podpore in ne posojila.

4.) Posojilno društvo v Kranjskigori, kateremu se je vsled visokega deželno-zborskega sklepa naznanilo, da se zaradi pospeševanja posojilnic vrše poizvedbe ter da se bo definitivna rešitev mogla izdati šele na podlagi dotičnega sklepa visokega deželnega zbora.

5.) Isto kakor pod točko 4.) prijavilo se je tudi slovenski centralni posojilnici v Krškem, katera je prosila za 4 % posojilo v znesku 50.000 gld.

6.) Zvezi kranjskih posojilnic, katera je prosila za podporo, potem za dovolitev kredita, s katerim bi mogel deželni odbor pospeševati ustanovitev posojilnic po Raiffeisenovem sistemu, in končno za naročilo deželnemu odboru, da bi isti hranilne vloge iz deželnih zakladov nalagal pri posojilnicah, bilo je vsled visokega deželno-zborskega sklepa z dne 13. januarja 1896 naznanjeno, da se o tem vprašanji vrše poizvedbe ter je torej definitivna rešitev odvisna od daljnega sklepa visokega deželnega zbora.

Iz poslednje navedene prošnje je razvidno, da je do konca 1895. leta pristopilo zvezi trinajst posojilnic, in sicer: ljudska posojilnica v Ljubljani, hranilnice in posojilnice v Metliki, v Črnomvrhu, Staremtrgu, Mošnjah, Cerknici, Horjulu, Trnovem, Gorjah, na Blokah, v Št. Petru, v Srednji vasi, v Bohinju in posojilnica v Dobropoljah.

Te posojilnice z neomejenim poroštvom so bile ustanovljene v smislu zakonov z dne 1. junija 1889 in

vsako uro svetljenja, iz česar moremo izvajati, da znaša trpežnost take mreže v normalnih razmerah 500 ur svetljenja. Temu pa direktno nasprotuje to, ker je ravnatelj dunajske plinove družbe G. Fährndrich povedal v nekem članku o Auerjevi luči, trdeč doslovno: „Morebiti bomo prav storili, ako računimo dobo gorenja ali svetljenja povprečno le na 350 ur“.

Če vzamemo to številko za resnično, povečajo se troški vzdrževanja za žarna telesa za vsako uro svetljenja na 0.22 kr. Pri tem pa se ni nikakor oziralo na one mreže, katere se pri prižiganju ali snaženju vsled nespretnosti ali nepravilnosti prižigalca ali sploh po kakem naključju poterejo. Vsaka na ta način ugonobljena mreža prouzroči poseben trošek 90 kr.

Če vpoštevamo dalje, da so zaradi čestokrat večjega plinovega pritiska, kakor je normalen, za jedno Auerjevo luč v vsaki uri potroši več kakor 105 litrov plina, dostikrat do 120 litrov, potem takoj razvidimo, da številka za troške jedne take luči, kakor jo navaja plinarna v svoji okrožnici, ni absolutno zanesljiva, ampak le najmanjša, ki se v normalnih razmerah da doseči.

Poleg tega treba še izrecno poudarjati, da plinarna v svoji okrožnici ne črhne niti besedice o kakem popustu, katerega bi dajala svojim večjim konsumentom. Mestna elektrarna pa bode svojim konsumentom dajala prav izdatne popuste, ki so po ceniku že za vsak slučaj določeni.

Trditev v okrožnici, da se da jedna Auerjeva luč nadomestiti le s tremi žarnicami po 16 sveč in z jedno po 10 sveč, je že potem, kar smo popreje navedli, neosnovana. Kdor bi vzel namesto jedne Auerjeve luči tri ali štiri žarnice, imel bode dotični prostor dosti bolj svetel in, kar je poglavitno, po vseh straneh dosti bolj enakomerno razsvetljen, ker svoje žarnice lahko razvrsti kakor mu luč najbolj ugaja. Če pa ima prostor dosti bolj ugodno razsvetljen, pa se ne sme čuditi, da ga razsvetljava nekoliko več stane.

Mi smo uverjeni, da se bode v normalnih razmerah lahko shajalo, če se jedna plinova luč nadomesti z jedno žarnico po 14 sveč; kdor pa hoče kaj več storiti, lahko vzame žarnico s svetlivostjo 25, ali 45 normalnih sveč. Če bi za žarnično luč zares moral nekoliko več plačevati, kakor za Auerjevo, pa treba uvaževati na prednosti, s katerimi električna luč nadvlada v drugem oziru vsako drugo luč, na prednosti, katere so se v tem listu še pred kratkem iznova povdarjale.

Obrtnijske raznoterosti.

— Ameriško surovo železo. Evropskemu železarstvu preti velika nevarnost od Amerike. Pokazalo se je, da se ameriško surovo železo da ravno tako dobro v jeklo podelati, kakor naše domače. Ladije ki vozijo pavolo v Evropo sprejemajo železo za oteženje, ker potem ladija bolje vozi. Prevažanje samega železa iz Amerike je pa še predrago.